

**KESKKONNAINFO KÄTTESAADAVUSE JA
KESKKONNAASJADE OTSUSTAMISES ÜLDSUSE
OSALEMISE NING NEIS ASJUS KOHTU POOLE
PÖÖRDUMISE KONVENTSIOONI
RAKENDAMISE ARUANNE**

EESTI VABARIIGIS

Osapool:	EESTI VABARIIK
Kontaktisik:	Triin Nymann
Organisatsiooni täisnimetus:	Keskkonnaministeerium
Ametniku nimi ja ametikoht:	Triin Nymann, jurist, õigusosakond
Postiaadress:	Narva mnt 7a, Tallinn 15172 EESTI
Telefon:	+372 626 2918
Fax:	+372 626 2801
E-mail:	triin.nymann@envir.ee

Lühiülevaade aruande koostamise protsessist:

2005. aasta aruande koostamisele kaasati Eesti Linnade Liit (ELL) ja Eesti Maaomavalitsuste Liit (EMOVL). ELL-le ja EMOVL-le saadeti küsimustik, milles paluti anda hinnang konventsiooni rakendamise praktikale. Oma hinnangu konventsiooni rakendamise kohta andsid ka Keskkonnaministeeriumi keskkonnateenistused ja hallatavad asutused. Aruanne oli avalikkusele kommenteerimiseks üleval Keskkonnaministeeriumi kodulehel 3.-14. veebruarini 2005. Aruanne esitati kommenteerimiseks ka Eesti Keskkonnaühenduste Kojale, kelle palvel pikendati aruande kommenteerimise tähtaega kuni 18.vebruarini. Oma ettepanekud esitasid ka Eesti Looduskaitse Selts ja Keskkonnaministeeriumi hallatav asutus Info- ja Tehnokeskus. Esitatud märkusi on võimaluse piires arvestatud. 2007. aasta aruande koostamiseks palus Keskkonnaministeerium informatsiooni riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustelt, valitsusvälistelt organisatsioonidelt ja kõigilt asjast huvitatutelt. Selleks saadeti mais 2007 ülalmainitud asutustele välja sellekohased märgukirjad ning vastav üleskutse avaldati ministeeriumi kodulehel ning keskkonnatemaatilises elektroonilises kirjavahetuslistis Loodusaeg. Üleskutsele vastata konventsiooni temaatikaga seonduvatele konkreetsetele küsimustele tuli tähtjaks, 20. juuliks 26 vastust ministeeriumitelt ja nende allasutustelt, kohaliku omavalitsuse asutustelt, keskkonna valdkonnas tegutsevatelt mittetulundus- ja tulundusasutustelt ning valitsusvälistelt organisatsioonidelt¹. Laekunud vastuste alusel täiendas Keskkonnaministeerium 2005. aastal koostatud konventsiooni rakendamise aruannet (aruande koostamise juhiste kohaselt tuleks olemasolevat aruannet uue infoga täiendada) ning esitas selle täiendavaks kommenteerimiseks nii vastuste esitajatele kui kodulehel ja elektroonilise kirjavahetuslisti Loodusaeg kaudu. Tähtjaks 17.09.2007. a saabus 1 täiendav ettepanek Riigikontrollilt, mis võeti arvesse. Aruande suuliseks kommenteerimiseks ja ettepanekute esitamiseks oli võimalus 16.10. toimunud regulaarsel Keskkonnaministeeriumi ja Eesti Keskkonnaühenduste Koja vahelisel ümarlaul.

Deleted: Käesoleva

Selgitavad märkused:

Vastavalt Eesti Vabariigi Põhiseadusele kohaldatakse juhul, kui Eesti seadused või muud aktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega, välislepingu sätteid. Sellele sättele tuginedes on Eesti kohtud Arhusi konventsiooni otse kohaldanud valitsusväliste keskkonnaorganisatsioonide kaebeõiguse tunnustamisel.

I Seadusandlikud ja muud meetmed, mis rakendavad konventsiooni üldsätteid Artikli 3 lõigetes 2, 3, 4, 7 ja 8.

(a) Konventsioonis sätestatud kohustus abistada ja juhendada üldsust keskkonnainfo taotlemisel, keskkonnaasjade otsustamises osalemisel ja neis asjus kohtu poole pöördumisel on Eesti siseriiklikus õiguses sätestatud avaliku teabe seaduses, märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduses ning haldusmenetluse seaduses.

Üldine avaliku võimu organi kui teabevaldaja kohustus abistada teabenõudjat on sätestatud avaliku teabe seaduse §-s 9. Detailsemalt on kohustused kirjeldatud sama seaduse §-s 15: selle kohaselt on teabevaldaja kohustatud selgitama teabenõudjale arusaadavalt teabele juurdepääsu korda, tingimusi ja viise, igakülgselt abistama teabenõudjat teabenõude esitamisel ning teabenõudjale vajaliku teabe, selle asukoha ja teabenõudjale sobivate võimalike juurdepääsuviiside väljaselgitamisel, vajadusel viivitamata juhatama teabenõudja vastavat infot omava ametniku või töötaja juurde või edastama viivitamata kirjaliku teabenõude nimetatud ametnikule või töötajale. Kui teabenõudest ei selgu, millisel viisil või

¹ Täpne nimekirj vastajatest on toodud aruande lisas

millist teavet teabenõudja soovib, peab teabevaldaja teabenõude täpsustamiseks võtma teabenõudjaga viivitamata ühendust.

Enamuses riigi ja kohaliku omavalitsuse asutustes on avalikkusega suhtlemise ja teavitamise alal töötajaid koolitatud.

(b) Riigi ja kohalike omavalitsuste asutuste veebilehtedel sisaldub info, töövaldkondade kohta koos spetsialistide kontaktandmetega, järjest rohkem avalikustatakse samas ka keskkonnaga seonduvat infot. Enamasti on kodulehel võimalus esitada teabenõudeid elektrooniliselt.

Deleted: Keskkonnaministeeriumi ja keskkonnateenistuste

Deleted: ministeeriumi ja teenistuse

Deleted: Ministeeriumi ja teenistuste

Deleted: (nt Tartumaa, Järvamaa) on

Deleted: Tartumaa keskkonnateenistuse poolt väljastatud lubade või lubade taotlemise kohta saab võrguväljaande kodulehelt esitada päringu otseselt.

Deleted: 10. detsembril 2004. aastal jõustus Eestis m

Deleted: , mille

Deleted: Keskkonnaministeeriumis on teadvustatud ja prioriteeritud keskkonnainfo elanikele kättesaadavuse, keskkonnahariduse ja keskkonnateadlikkuse edendamise valdkond.

Deleted: -1

Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse kohaselt on avaliku võimu asutusel kohustus anda tasuta selgitusi tema poolt välja töötatud õigusaktide või nende eelnõude, asutuse tegevuse aluseks olevate õigusaktide ja asutuse pädevuse kohta. Ette on nähtud ka kohustus isikute vastuvõtmiseks.

Avaliku võimu organi selgitamiskohustus on sätestatud ka haldusmenetluse seaduse §-s 36, mille kohaselt on haldusorgan kohustatud selgitama menetlusosaliste õigusi ja kohustusi ning menetluse korda.

2004. aastal loodi Keskkonnaministeeriumis avalikkuse, koolide ja kõrgkoolide uurijate tarbeks Keskkonnateabekeskus, samuti käivitati keskkonnahariduse büroo. Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse edendamine ei ole otseselt üheski õigusaktis sätestatud, küll aga on läbi viidud mitmesuguseid projekte selles valdkonnas. 2002. a asutati SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus, mille kogu tegevus on suunatud keskkonnaharidusele ja -teadlikkuse tõstmisele läbi trükiste, loengute, ekskursioonide jm ürituste. 2006.-2007. aastal töötati Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Keskkonnaministeeriumi koostöös välja keskkonnahariduse kontseptsioon, keskkonnahariduse suurema osatähtsuse vajadust rõhutab ka Vabariigi Valitsuse poolt 2007. aasta alguses heaks kiidetud „Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“.

Aastatel 2000-2004 viidi Taani Keskkonnaagentuuri finantseerimisel läbi kaks Arhusi konventsiooni elluviimiseks seonduvat projekti:

Esimene projekt (2000-2002) keskendus konventsiooni nn kahele esimesele sambale, teine projekt (2002-2004) kolmandale sambale. Projekti peamiseks eesmärgiks oli välja töötada konventsiooni III samba elluviimise kontseptsioon ja tutvustada keskkonnaorganisatsioonidele keskkonnaotsuste tegemise põhimõtteid ning kohtukontrolli ulatust nende otsuste üle.

Keskkonnaministeeriumi keskkonnateenistustes ja allasutustes on keskkonnahariduse valdkonnas läbi viidud koolitusi, infoseminare, teabepäevi jmt kõikides keskkonna valdkondades ning erinevatele sihtgruppidele (sh koolieelikelikele ja õpilastele). Igal aastal viiakse ellu Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskuse (SA KIK) keskkonnateadlikkuse projekte (keskkonnalehekülj maakondlikes ajalehtedes, koolitused eri sihtgruppidele jne), antakse välja trükiseid, mida jagatakse tasuta koolidele, raamatukogudele jt huvilistele. Koostöös MTÜdega on ellu viidud mitmeid ühisprojekte, nt loodusõhtuid, talgud, kaitsealuste objektide korrastamist jne, samuti on keskkonnasektoris tegutsevad valitsusvälised organisatsioonid ise korraldanud arvukalt keskkonna-alaseid koolitusi, info- jm üritusi. Põllumajandustootjatele, kes soovivad saada KIKist toetust keskkonna ja paikkonna säilitamiseks, on toetuse saamise eelduseks kohustuslike koolituste läbimine.

Deleted: haldusalas olevates

Deleted: , erinevatele sihtgruppidele keskmiselt 20 üritust aastas, korraldatud on näitusi

(c) 2007. aastal ollakse VVOde loomise ja toimimise alase regulatsiooniga riigisisest rahul, problemaatiline on mõningal määral nende jätkusuutlikkus, samuti toetuskeemide ebahühtlus. Avaliku võimu organid on hakanud järjest enam VVOsid lülitama mitmete regulaarselt koos käivate või ka konkreetse eesmärgiga loodud organite või komisjonide koosseisu, kuigi viimaste kaasaraäkimisvõimalused ja -õigused on sageli piiratud ja varieeruvad. Suuremad VVOd on saanud viimastel aastatel riigi eelarvest tegevustoetust, mis aitab katta osaliselt üldkulusid. Riigi ja VVOde vastastikune tunnustus ning partnerlus on viimastel aastatel oluliselt paranenud, mõningatel juhtudel on VVOde esindajaid kaasatud ka rahvusvaheliste ürituste delegatsioonidesse. Soov, huvi ja vajadus koostöö edasiseks arenguks on nii riigi kui VVOde poolt olemas, takistuseks on seni olnud nii inim-, aja- kui rahalise ressursi nappus.

(d) Konventsiooni artiklis 3 lõikes 8 sätestatud oma õigusi kasutavate isikute karistamise, tagakiusamise ja ahistamise keeld sisaldub kõigepealt Eesti Vabariigi Põhiseaduse §-s 12, mille kohaselt kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Eesti karistusseadustik sätestab, et õigusriigile kohaselt ei tohi kedagi süüdi mõista ega karistada teo eest, mis selle toimepanemise ajal kehtinud seaduse kohaselt ei olnud süütegu, ning süütegude eest karistatakse vaid siis, kui tegu vastab süüteo koosseisule, on õigusvastane ja isik on selle toimepanemises süüdi. Praktikas on VVOd andnud märku, et nii riigi- kui kohaliku omavalitsuse tasandil on konkreetsete juhtumite puhul püütud nende liikmeid kas mõjutada või tõrjuda.

Deleted: VVO-de arvates ei ole Artikkel 3 lõige 4 Eestis täielikult rakendunud, kuna nad leiavad, et riik keskkonnaorganisatsioonide otseselt ei tunnusta ega toeta. Nende arvates oleks riiklikul tasandil vaja konkreetset määratleda, mida tähendab keskkonnaorganisatsioonide tunnustamine. Euroopa Liidu struktuurifondide raames on valitsusvälistel keskkonnaorganisatsioonidel võimalik taodelda raha Keskkonnainvesteeringute Keskusest (riigi sihtasutus), aga praktikas on esinenud eriarvamusi rahastamise osas riigi ja VVO-de vahel. VVO-d on väljendanud seisukohta, et keskkonnaorganisatsioonide tegevus kohtab pidevat vastuseisu mõnede ametiasutuste ja ametiisikute poolt ning et Eesti riik ei ole konventsiooni seda sätet nõuetekohaselt täitnud, st et riik ei kaasa ega tunnusta VVO-sid nende arvates piisavalt.

II Seadusandlikud ja muud meetmed, mis rakendavad konventsiooni Artiklis 4 sätestatud keskkonnainfole juurdepääsu sätteid, sh Artiklis 2 sätestatud mõistete definitsioonid

Artiklis 2 sätestatud mõisted on Eesti õigusaktides osaliselt defineeritud. Mõiste 'avaliku võimu organ' on defineeritud haldusmenetluse seaduse § 8 lõikes 1: haldusorgan on seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik.

Mõistet 'keskkonnainfo' ei ole defineeritud, aga avaliku teabe seaduse § 3 lg 1 sätestab mõiste 'avalik teave': avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Seega hõlmab 'avalik teave' ka mõistet 'keskkonnainfo'.

Mõisteid 'üldsus' ja 'asjast huvitatud üldsus' ei ole otseselt defineeritud, küll aga on need kasutuses mitmetes keskkonnaalastes õigusaktides üldmõistetena.

Keskkonnainfole juurdepääs on tagatud läbi avaliku teabe seaduse. Seaduse § 9 ja § 10 sätestavad teabevaldaja kohustused: teabevaldaja on kohustatud võimaldama juurdepääsu tema valduses olevale teabele. Teabenõudja oma huvi tõendama või teabenõuet põhjendama ei pea. Keeldumise alused on ammendavalt seaduses loetletud. Muuhulgas keeldutakse info väljastamisest, kui teave on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks. Selline info hõlmab riigikatset, rahvusvahelisi suhteid, tööstuslahendusi, intellektuaalomandi õigusi, uurimis- ja kohtumenetlusi ning isikuandmeid.

Teabenõue täidetakse viivitusega, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul. Kui teabevaldajal on vaja teabenõuet täpsustada või kui teabe väljaselgitamine on aeganõudev, võib ta teabenõude täitmise tähtaega pikendada kuni 15 tööpäevani.

Nii avaliku teabe seadus kui märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadus näevad ette, et riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud kohustatud neile adresseeritud teabenõuded, märgukirjad ja selgitustaotlused registreerima. Märgukirjale ja selgitustaotlusele tuleb vastata kirjalikult hiljemalt ühe kuu jooksul, arvates märgukirja või selgitustaotluse saabumisest. Täiendava uurimise vajadusel võivad riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud tähtaega pikendada kahe kuuni.

Avaliku teabe seaduse § 25 kohaselt katab teabenõude täitmise kulud üldjuhul teabevaldaja. Paber kandjal koopiade valmistamise eest tasub teabenõudja kuni kolm krooni iga väljastatud lehekülje eest alates 21. leheküljest, kui seadusega ei ole teabe väljastamise eest riigilõivu ette nähtud.

Artikli 4 rakendamise praktika, sh rakendamise takistused

Keskkonnainfot valdavad Eestis põhiliselt Keskkonnaministeerium, ministeeriumi maakonnas asuvad keskkonnateenistused ja Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus, teataval määral esitatakse keskkonda puudutavaid teabenõudeid ka teistele riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele.

Deleted: Järgnevalt kirjeldatakse nende asutuste praktikat.

Teabenõuetele vastamise tähtajaga ei ole üldiselt probleeme esinenud, va Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuses. Seal on teabenõuete arv probleemiks, eriti looduskaitse osas. Notarid, kes on peamised teabenõudjad, esitavad päevas ca 30 teabenõuet (2004. aastal). 2005. aastal on koormus veelgi tõusnud, ca 45 teabenõuet päevas. Keskmiselt läheb ühe teabenõude vastamisele 45 minutit tööaega. See loob olukorra, kus plaanilised tööd hakkavad venima. Kokku vastab ITKs notaritele nõuetele ligikaudu 10 inimest. Samuti on teabenõudele vastamise tähtaja asemel rakendatud viimasel ajal keskkonnaregistri seadusest tulenevat registrist andmete taotlemise taotlusele vastamise tähtaega, mis on 30 päeva. Olukorra parandamiseks on algatatud Notarite koja, Maa-Ameti ja ITK vahel digitaalseid päringuid võimaldava süsteemi loomine. Kokku sai ITK 2004. aastal 5690 teabenõuet, millest 5498 puudutasid looduskaitse valdkonda. 2007. aasta esimesel poolaastal on ITK menetlenud 4377 teabenõuet, millest 4269 oli notaritelt. Keskkonnaministeeriumis menetletakse aastas keskmiselt 100 – 150 teabenõuet, EMHIs 700 – 800, Kiirguskeskuses ca 250, Keskkonnainspekttsioonis ca 400, Riiklikus Looduskaitsekeskuses regiooniti 100 – 200, Tervisekaitseinspekttsioonis ca 200. Teabenõuetele vastamise eest tasu ei nõuta. Põhimõtteliselt on olemas võimalus väga mahukate materjalide paber kandjal koopiade väljastamise eest tasu võtta, kuid seda üldjuhul ei tehta. Elektrooniliste teabenõuete osakaalu suurenemisel tasu küsimus järjest väheneb.

Reeglina saavad teabenõuded tähtaegselt vastuse, mõnikord on siiski esinenud probleeme tähtaegse vastamisega ja üksikud teabenõuded on jäänud vastuseta. Sageli on üheks teabe

väljastamisest keeldumise põhjuseks vajadus teavet konkreetsele küsimusele vastuse saamiseks töötlemata hakata, aga ka teabenõude liiga üldine või ebaselge sõnastus. Palju teabenõudeid esitavad kooliõpilased ja üliõpilased.

Sageli saadetakse teabenõuded ka otse spetsialistide e-posti aadressidele, kes võivad antud perioodil puhkusel või haiged olla. Sellisel juhul läheb teabenõudele vastamise tähtaeg üle.

Deleted: aga

Valitsusvälised kekkonnaorganisatsioonid leiavad, et kohalikud omavalitsused ja mõnedel juhtudel ka keskkonnateenistused ei täida alati teabenõudeid või vastavat inimest, kes infot peaks andma ei ole kohal olnud. 2005.a jaanuaris Säästva Eesti Instituudi poolt avaldatud uurimuses² toodi välja juhtum, kus 10-st esitatud teabenõudest jäi vastamata 3 teabenõuet.

2005.a jaanuaris Säästva Eesti Instituudi poolt avaldatud uurimuses on analüüsitud ka ametiasutuste vastamist teabenõuetele. Selles valdkonnas on mõningaid puudujäärke, kuna vaatamata avaliku teabe seadusele, mis kohustab ametiasutusi kõigile teabenõuetele kindla aja jooksul vastama, seda kõigil juhtudel siiski ei tehtud. Kõige problemaatilisem on saada infot konkreetsete ettevõtete kohta. Kuigi avaliku teabe seaduse kohaselt peaksid ametiasutuste käsutuses olevad ettevõtete saastearuanded olema üldsusele kättesaadavad (teabenõude esitamise korral), puuduvad siiski ühesed eeskirjad sellise teabe väljastamiseks ning kohati võidakse sellist infot käsitleda ettevõtete ärisaladusena (kuigi Århusi konventsiooni kohaselt nad seda olla ei tohi) ning avaldatakse vaid tootmisharu keskmisi näitajaid. Samas, kuigi seadus seda ei nõua, koostavad mitmed suured ettevõtted (nt AS Eesti Energia) üldsusele mõeldud keskkonnanaruandeid. Uurimuse üks soovitusi ongi ettevõtete saasteandmete levitamist ja konfidentsiaalsust käsitlevate põhimõtete täpsem sätestamine õigusaktides.

VVOde sõnul on riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused teabenõuete esitamist käsitletud mõnikord ründa VVOde poolt. 2007. aastal aruandesse panustanud riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused on kinnitanud teabenõuetele vastamise korra järgimist, mööndes samas, et teabenõuete väga suure hulga juures tuleb ette nii keeldumisi (kui tegemist pole korrektse teabenõudega) kui ka üksikuid tähtajaga hilinemisi või vastamatajätmisi. Üldiselt on teabenõuete menetlemine aga saanud harjumuspäraseks osaks igapäevasest tööst ning hästi juurdunud.

III Seadusandlikud ja muud meetmed, mis rakendavad konventsiooni keskkonnainfo kogumise ja levitamise Artiklit 5

Üldist teabe avalikustamist käsitleb siseriiklikus õiguses avaliku teabe seadus, mille §-de 28 ja 29 kohaselt kuulub avalikustamisele teabevaldaja veebilehel (kohustuslik), vajadusel ka ringhäälingus või trükiajakirjanduses, kohaliku omavalitsuse asutuses või rahvaraamatukogus, ametlikus väljaandes või muul õigusaktides ettenähtud viisil teabevaldaja ülesannetega seotud:

- andmed ohu kohta inimese elule, tervisele ja varale;
- andmed keskkonnaseisundi, keskkonnakahjustuste ja ohtlike keskkonnamõjude kohta;

² „Keskonnainfo kättesaadavusest ja otsustamises osalemise võimalustest Eestis“, SEI väljaanne nr 6, Säästva Eesti Instituut, Tallinn 2004. Autorid: Helen Poltimäe (Säästva Eesti Instituut), Piret Kuldna (Säästva Eesti Instituut), Maret Merisaar (Eesti Roheline Liikumine), Tim Kolk (Eestimaa Looduse Fond). Uurimus põhineb rahvusvahelisel metoodikal, mille on välja töötanud *The Access Initiative* – ülemaailmne üldsuse huvigruppide liit, mille koostöö eesmärk on edendada juurdepääsu keskkonnainfole, otsustamisele ja kohtumõistmisele riiklikul tasandil. Liidu aadress Internetis on <http://www.accessinitiative.org>

- muu teabe ja dokumendid, mille avalikustamise kohustus on sätestatud välislepingus, seaduses või selle alusel vastuvõetud õigusaktis või mida teabevaldaja peab vajalikuks avalikustada.

Eesti Vabariigi õigusaktid, välislepingud, Riigikohtu põhistatud lahendid, teadaanded ja muud dokumendid avaldatakse vastavalt Riigi Teataja seadusele ametlikus väljaandes Riigi Teataja. Riigi Teataja seaduse §-s 5 on sätestatud ka avaldatavate ja jõustumist vajavate aktide, otsuste jms jõustumise aeg, mis enamusel juhtudel on seotud Riigi Teatajas avaldamisega (nt jõustub seadus 10. päeval, Vabariigi Valitsuse või ministri määrus 3. päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist).

Keskkonnandmete kogumist, töötlemist, hoidmist ja avalikustamist käsitlevad praktiliselt kõik siseriiklikud keskkonnavalased seadused (keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõuditeerimise seadus, keskkonnaseire seadus, saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus, planeerimiseadus, veeseadus, metsaseadus, maapõuseadus, geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus, jäätmete seadus, kemikaaliseadus, kiirguseadus, looduskaitse seadus). Nende alusel on keskkonnainformatsioon jaotunud enam kui neljakümne erineva nimetusega andmekogu vahel. Keskkonnainfo koondamiseks, omavahel seostamiseks ning avalikkuse juurdepääsu lihtsustamiseks otsustati Eestis asutada keskkonnaregister. Keskkonnaregistri seadus jõustus 2003.a 1. jaanuaril. Keskkonnaregistri volitatud töötlejaks on Keskkonnaministeeriumi haldusalas asuv Info- ja Tehnokeskus. Keskkonnaregistrisse lülitatakse erinevad andmebaasid seaduse kohaselt järk-järgult. Täielikult toimima pidi register hakkama aastal 2007. paraku on selle täies mahus käivitamine hilineud. Register on kättesaadav Info- ja Tehnokeskuse kodulehel Internetis (www.keskkonnainfo.ee). Lisaks on igal aastal õigus esitada kirjalik taotlus, saamaks keskkonnaregistrist avalikke andmeid selle eest tasu maksmata (§ 43 lg 1, 2). Erandina on avalikkuse juurdepääs keskkonnanõudmetele suletud, kui avalikustamisega võib kaasna oht ühiskonna turvalisusele, keskkonnakahjustus või kaitsealuste liikide isendite lubamatu häirimine nende püsilupaikades, need on tootmisjärgus ega võimalda olukorda tõeselt hinnata või need sisaldavad või käsitlevad äri- või tööstussaladust või intellektuaalse omandi saladust.

Deleted: hakkab

Deleted: ning

Deleted: andmed

Deleted: ad

Iga nelja aasta järel avalikustatakse keskkonnaseire programmide koondaruanne.

2003.a kirjutas Eesti koos teiste riikidega Kiievis alla Århusi konventsiooni saasteainete heitkoguste ja ülekanderegistrite (*Pollutant Release and Transfer Registers, PRTR*) protokollile. Protokolliga ühines Eesti 2007. aasta augustis.

Deleted: ratifitseerimine on plaanis kas 2005. või 2006. aastal.

Eraldi inimese tervist või keskkonda ohustavatest asjaoludest viivitamatu teavitamise kohustus on ette nähtud keskkonnaregistri seaduses, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõuditeerimise seaduses, keskkonnaseire seaduses, välisõhu kaitse seaduses ning geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduses.

Keskkonnaseisundi ja seda mõjutavate tegurite järjepidevat jälgimist reguleerib keskkonnaseire seadus. Vastavalt keskkonnaseire seaduse § 8 lg 1 avalikustatakse riikliku ja kohaliku omavalitsuse seireprogrammi alusel ning loodusvara kasutusõiguse või saastelooga määratud mahus teostatud keskkonnaseire andmed Keskkonnaministeeriumi veebilehel (www.envir.ee) ning keskkonnaministri määratud mahus üldistatud perioodiliste väljaannetena. Erandina on sama paragrahvi 2. lõike kohaselt ainult ametiülesandeid täitval isikul juurdepääs keskkonnaseire andmetele, kui nende avaldamine võib ohustada tervist ning kaitsealuseid liike, kui need andmed on valmimisjärgus või kui need sisaldavad või käsitlevad äri-, tööstus- või intellektuaalse omandi saladusi.

Kaubaturul pakutavate kaupade ja teenuste kohta info kättesaadavaks tegemist reguleerib Eestis esmajoonel 1993. aastal vastu võetud ja 1994. aastal kehtima hakanud tarbijakaitse seadus. Toodete ohutust ja sellega seonduvat tarbija informeerimist reguleerib toote ohutuse seadus. Tarbijakaitse seaduse § 3 kohaselt on pakutavate kaupade ja teenuste kohta vajaliku ja tõese teabe saamine valiku tegemiseks tarbija üheks põhiõiguseks (p. 2). Tarbijal on õigus saada pakutava kauba või teenuse kohta ohutuse, tervise, vara ja majandushuvide kaitse seisukohalt vajalikku teavet.

Riigikogus on vastu võetud uus keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus, mis vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele 761/2001 organisatsioonide vabatahtliku osaluse võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimise ja -auditeerimise süsteemis sätestab konkreetsete asutuste õigused ja kohustused Eesti Vabariigis. Vastavalt nimetatud seaduse §-le 50 peab Keskkonnaministeerium koostama ühenduse keskkonnajuhtimise ja -auditeerimise süsteemi edendamiseks, vajaliku teavituskampaania ja koolituse korraldamiseks keskkonnajuhtimise ja -auditeerimise süsteemi edendamise strateegia ja tegevuskava. Strateegia kiidab heaks Vabariigi Valitsus. Samas seaduses on sätestatud ka Euroopa Ühenduse vabatahtlikku ökomärgise süsteemi rakendamist täpsustavad siseriiklikud sätted. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 1980/2000 ühenduse muudetud ökomärgise süsteemi kohta, mis on otsekohalduv ka Eestis, sätestab artiklis 10 liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni kohustuse propageerida ökomärgise kasutamist, viies selleks läbi tarbijate, tootjate, müüjate, edasimüüjate ja üldsuse informeerimise kampaaniaid.

Keskkonnaministeerium on alates 1990ndate aastate lõpust sõlminud mitu vaba tahte lepingut ettevõtetega, kelle tegevusega kaasneb oluline mõju keskkonnale (avalikkusele kättesaadavad Keskkonnaministeeriumi veebilehel), mille eesmärgiks on kahepoolne koostöö keskkonnaseisundi parandamiseks. Koostöö seisneb ministeeriumi-poolses informeerimises tulevastest muudatustest keskkonna-alastes õigusaktides ja ettevõtete esindajate kaasamises õigusaktide väljatöötamisse, ning ettevõtete-poolses täiendavate kohustuste võtmises, mis otseselt ei ole kohustuslikud kehtiva õiguse raames, küll aga parandavad märgatavalt keskkonna seisukorda, nt ISO 14001-le vastava keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine, üldsuse teavitamine oma keskkonda mõjutavatest tegevustest, täiendavate teadusuuringute tegemine jne. Sellised lepingud on sõlmitud Eesti Keemiatööstuste Liiduga, AS-iga Nordica Kunda Tsement ja AS-iga Narva Elektri jaamaga.

Artikkel 5 rakendamise praktika ja probleemid

Osade maakondade kohta ilmuvad vastavad trükised, milles kajastub nii sisuline kui statistiline info maakonna kohta. On tehtud mitmeid voldikuid erinevatel keskkonnateemadel. Kodulehel on olemas ja pidevalt kaasajastatud keskkonnalane statistiline info keskkonnateenistuste kohta. Kajastatud on kõik keskkonnateemad sisuliselt. Olemas on ka kõik vajalikud loataotluste vormid ning informatsioon taotlemise protseduuride kohta. Mõnede keskkonnateenistuste kodulehtedel on ka keskkonnamõju hindamise programmid ja aruanded. Mitmed keskkonnateenistused avaldavad artikleid maakondlikus ajalehes.

Meetmed keskkonnahariduse ja üldsuse keskkonnateadlikkuse edendamiseks:

- korraldatakse teabepäevi ja seminare kohalike omavalitsuste juhtidele ja keskkonnaspetsialistidele, haridustöötajatele, jt;
- osaletakse keskkonnateadlikkuse edendamisele suunatud kampaaniate korraldamisel maakonnas – metsanädal, looduskaitsekuu, vanapaberi kogumiskampaania jne;

- korraldatakse keskkonnavalaseid üritusi erinevatele sihtgruppidele: õpilased, ettevõtjad, avalikkus (keskkonnavalagrind, viktoriinid, keskkonnavalased teemapäevad).

Lisaks rahastatakse ka Eesti elanike keskkonnavalaseks teavitamiseks ja informeerimiseks keskkonnateemalisi tele- ning raadiosaateid.

Oluliseks infokanaliks ja üldsuse teavitamiseks on iga maakonna ajalehe juures ilmuv keskkonnaleht või lehekülj ning looduskaitsekuu ja metsanädala ürituste korraldamine.

Uudse koostöövormina (kolmanda sektori kaasamiseks) asusid 2004. aastal tööle keskkonnateadlikkuse programmi maakondlikud koostööpartnerid.

Keskkonnateadlikkuse programmi raames seatakse igaks aastaks prioriteedid.

Artikkel 5 rakendamise probleemidena on valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid välja toonud järgmised asjaolud:

- Planeerimise ja keskkonnamõju hindamise menetluse käigu ebakorrapärane avalikustamine;
- Õigusaktide eelnõude, kaitsealade haldusreformi jm sarnase keskkonnainfo ebakorrapärane avalikustamine;
- Keskkonnaregister ei kajasta kõiki neid andmeid, mis peaksid olema seaduse järgi juba toimiva registrina olemas ja avalikkusele kättesaadavad;
- Vajadus aktiivsema info edastamise järele keskkonnateenistuste ja kohaliku omavalitsuse poolt.

2005.a jaanuaris Säästva Eesti Instituudi poolt avaldatud uurimuses keskkonnainfo kättesaadavusest ja otsustamises osalemise võimalustest Eestis on üldsusele edastatav teave ajakohane, regulaarne ja kvaliteetne. Negatiivsete aspektidena on märgitud, et keskkonnainfo konfidentsiaalsuse nõuded on täpselt määratlemata, et informatsiooni saajate ring on kitsas ja et otsitav teave ei ole tihtipeale Internetist kättesaadav. Uurimuses on analüüsitud kaasuste näitel jõutud järeldusele, et massiteabevahendites on hädaolukordi kajastatud hästi, kuid parandamist vajab ametiasutuste poolne initsiatiiv info väljastamiseks: kuigi seadusega on ette nähtud kohustus hädaolukordade ja keskkonnaõnnetuste ajal infot ette valmistada, on teavitamise kord ja protseduur täpsemalt määratlemata. Keskkonnaseire olukorda hinnatakse uurimuses heaks: eriti õhuseire on regulaarne ja põhjalik ning andmed on üldsusele kättesaadavad, kvaliteetsed ja ajakohased. Andmete kättesaadavuse osas on tase siiski ametkonniti ebahütlane, kuna ühtseid protseduure välja töötatud ei ole. Uurimuses antud hinnang riiklike keskkonnaseisundi aruannete kättesaadavusele on hea, Statistikaameti igaaastane väljaanne Keskkond (ilmub alates 1999.aastast) on põhjalik ja kvaliteetne ning kergesti leitav Internetist. Uurimuse kohaselt võiks aga lisaks välja anda rohkem kindlatele sihtgruppidele mõeldud keskkonnastatistika infomaterjale.

Kohalikud omavalitsused peavad registreid ja andmebaase oma territooriumi kohta. Ka VVOd ja tulundusasutused koguvad ja levitavad oma tegevusega seotud keskkonna-alast infot. Riigiasutused koguvad ja levitavad keskkonnainfot vastavalt õigusaktides sätestatud nõuetele ning säilitavad ja arendavad vastavaid andmebaase. Järjest enam kogutavast infost on kättesaadav läbi Interneti, spetsiifilistele sihtgruppidele koostatakse infokogumikke trükitud kujul. SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus on seadnud eesmärgi koguda erinevate asutuste ja organisatsioonide poolt koostatavaid keskkonna-alaseid materjale, luues vastava infopanga.

Keskkonnaseire osas viis Riigikontroll 2007.aastal läbi auditeerimise, milles juhtiti tähelepanu keskkonnaseire käigus kogutavate andmete iseloomu ja mahu täiendava analüüsi ning keskkonnaseire ja selle tulemuste avalikustamise tõhustamise vajadusele, samuti keskkonnaseire andmete keskkonnaregistrisse kandmise puudustele.

Problemaatiline on keskkonnainfo kättesaadavuse osas siiski isiku võimalus saada terviklikku infot oma kodukoha keskkonnakvaliteedi ja seda mõjutavate protsesside ja tegevuste kohta. Selles osas on Eestis alustatud EL vastava regulatsiooni (INSPIRE) raames ruumiandmete tervikliku lahenduse väljatöötamist, mis peaks läbi erinevate andmebaaside riskitasutuse tagama isikutele võimaluse saada konkreetsete paikkondade kohta tervikliku informatsiooni kättesaadavuse.

IV Seadusandlikud ja muud meetmed, mis rakendavad konventsiooni Artiklis 6 sätestatud üldsuse eritegevuste-alasesse otsustusprotsessi kaasamise alaseid sätteid

Konventsiooni artiklis 6 sätestatud eritegevused on Eesti siseriiklikus õiguses reguleeritud läbi tegevuslubade väljaandmise ja keskkonnamõju hindamise. Tegevusloa väljaandmise käigus viiakse kavandatava tegevuse eeldatava keskkonnamõju ohtlikkusest lähtudes läbi keskkonnamõju hindamine kas kohustuslikus korras või tegevusloa väljaandja sellekohase otsuse alusel. Kehtiv keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus on vastu võetud 2005. aastal.

Tegevuslubadeks, mille väljaandmisel keskkonnamõju hinnatakse, on muuhulgas:

- ehitusluba või ehitise kasutusluba (väljaandmise menetlus toimub ehitusseaduse alusel);
- keskkonnakompleksluba (saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli seaduse alusel), vee erikasutusluba (veeseaduse alusel), välisõhu saasteluba (välisõhu kaitse seaduse alusel), jäätmeluba ja ohtlike jäätmete käitluslitsents (jäätmeseaduse alusel), või kiirgustegevusluba (kiirgusseaduse alusel);
- maavara kaevandamise luba, geoloogilise uuringu luba või üldgeoloogilise uurimistöo luba (maapõuseaduse alusel);
- eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust ellu viia lubav käesolevas paragrahvis nimetatamata muu dokument.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 3 kohaselt on keskkonnamõju hindamine kohustuslik, kui:

- taotletakse tegevusluba või olemasoleva loa muutmist ning loa taotlemist või selle muutmist eeldav kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju;
- kavandatakse tegevust, mis võib üksi või koostoimes teiste tegevustega eeldatavalt oluliselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala.

Oluline on keskkonnamõju siis, kui see võib eeldatavalt ületada tegevuskoha keskkonnataluvust, põhjustada pöördumatuid muutusi looduskeskkonnas, seada ohtu kultuuripärandi, inimese tervise, heaolu või vara. Seadus loetleb tegevused, millal keskkonnamõju hindamine on kohustuslik. Enamuse tegevuste puhul annab seadus lävendi, mille ületamisel hindamine muutub kohustuslikuks.

Deleted: Hetkel k

Deleted: keskkonnaauditeerimise

Deleted: 0

Deleted: , kuid mitmete seaduses tuvastatud puudujääkide likvideerimiseks on praeguseks Riigikogu vastu võtnud uue keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse, mis jõustub 2005. a märtsis. Kuna kehtiv keskkonnamõju hindamise ja keskkonnaauditeerimise seadus tunnistatakse uue seadusega kehtetuks, on käesolevas aruandes võetud aluseks uus seadus.

Tegevuslubade väljastamisel kohaldatakse haldusmenetluse seaduse avatud menetluse sätteid. Avatud menetlus haldusmenetluse seaduse mõttes tähendab, et avalikkuse osalemine on ette nähtud ja kohustuslik.

Geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise otsustamises üldsuse kaasamist reguleerib Eesti siseriiklikus õiguses geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus (vastu võetud 2004. a aprillis). Seadus sätestab, et geneetiliselt muundatud organismi tohib keskkonda viia vaid keskkonnaministri kirjaliku loa alusel. Selleks esitatakse vastav taotlus Keskkonnaministeeriumile ning seaduse § 10 kohaselt teatab Keskkonnaministeerium loa andmise menetluse alustamisest ja ka hilisemast loa andmisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded seitsme päeva jooksul taotluse saamisest või loa andmisest. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise ja turustamise lubade andmisele kohaldatakse avatud menetluse sätteid.

Artikkel 6 rakendamise praktika

Keskkonnamõju hindamisel ja lubade väljastamisel on täidetud avalikustamise nõuded, mis tulenevad seadusest. Keskkonnamõju hindamise käigus on probleemiks, kuidas leida naabrite kontaktandmeid.

Deleted: andmeid

Deleted: test

Avalikustamisel pole üldjuhul väga aktiivset huvi loa taotluste kohta. Üksikutel juhtudel on vastukaja väga aktiivne (nt Kagu-Eesti prügilade detailplaneering, Möllatsi turbamaardla kaevandamis luba, AS Erapuit välisõhu saasteluba). Loa taotlused ja keskkonnamõju hindamiseks olevad materjalid on keskkonna teenistuses kättesaadavad.

Avalikkuse ettepanekud ja vastuväited põhinevad tihti emotsioonil, et tegevust ei tuleks tema „tagaääd“. Selline suhtumine võib olla põhjustatud ka vähesest teadlikkusest. Riik peaks VVO-de arvates asjasse puutuvat üldsust koolitama otsustamisprotsessis osalemiseks. Vastuväited ja ettepanekud, mis on vormistatud valitsusväliste organisatsioonide poolt, on paremini sõnastatud ja argumenteeritud.

Keskkonnamõju hindamise korral informeeritakse asjaosalisi kirjalikult, samuti teavitatakse keskkonnamõju hindamise algatamisest, millest teavitab selle algataja ise näiteks ajalehe vahendusel. Kuid kuna teavitamine toimub paljuski siiski elektroonselt, siis lai avalikkus sellest piisavat informatsiooni ei oma. Teavitatakse peamiselt asjaosalisi. Sama probleem on keskkonnalubadega. Avalikustamine toimub vaid elektroonsel kujul Ametlikes Teadaannetes, mida inimesed tavaliselt ei loe ning laiema üldsus omab selle kohta väga vähe infot.

VVO-d on artikkel 6 rakendamisel välja toonud järgmised probleemid:

- VVO-de väitel on esinenud juhtumeid, kus avalikkust ei kaasata otsustamisse piisavalt varases etapis ega nende arvates piisavalt tõhusal viisil;
- avalikustamise teated ei sisalda alati täielikult konventsioonis sätestatud infot;
- info ei jõua alati üldsuseni eelmises loigus toodud põhjustel;
- 2 nädalat avalikustamise tähtaega ei ole VVO-de arvates alati piisav ja mõnikord on tähtaeg ka sellest lühem;
- VVO-de väitel on olnud juhtumeid, kus ei anta tagasisidet esitatud ettepanekute või vastuväidete kohta;
- VVO-de arvates on ettetulnud juhtumeid, kus otsuste kaalutlusi ja põhjendusi ei avalikustata;
- osasid otsuseid (nt maavara kaevandamis luba) ei avalikustata viivitamatult;

- GMO-sid puudutavate lubade menetlustes ei järgita VVO-de arvates Arhusi konventsioonist tulenevaid avalikustamise nõudeid.

2007. aastal leetakse üldiselt, et avalikkuse ja asjast huvitatud üldsuse kaasamine on oluliselt paranenud ning üldjuhul on see otstarbekohane ja piisav – kellel soovi on, sellel on ka võimalus otsustusprotsessis osaleda. Sageli on otsustusprotsesside algstaadiumeis huvi osalemiseks väiksem. Enamus infost on kättesaadav elektroonselt, menetlustest teavitatakse nii massiteabevahendite kui kohalike teadaannete ja kirja teel. Tähtaegadest peetakse üldjuhul kinni, osalejate ring ei ole piiratud ning kaasamise tulemusi (esitatud märkusi, arvamusi) arvestatakse ning nende esitajatele vastatakse. Probleemidena on selles valdkonnas siiski märgitud järgmist:

- loamenetluste algatamise info ei jõua alati puudutatud isikuteni – nagu ka Riigikohus on ühes oma lahendis öelnud, peab haldusorgan tagama tõhusa teavitamise, isegi kui selleks on vaja võtta seaduses ettenähtust intensiivsemaid meetmeid;
- kuigi seadusjärgsed tähtajad menetlusprotsessis osalemiseks on üldjuhul piisavad, ei pruugi see keerulisemate juhtumite puhul siiski nii olla;
- mõnikord on kaasamine pigem formaalne ning ei lähtu kaasamise sisulistest eesmärkidest;
- teavitamine on puudulik, st avalikkusele esitatav teave ei sisalda kogu vajalikku infot menetluse kohta;
- keskkonnalubade menetlused on erinevates seadustes reguleeritud erinevalt;
- keskkonnamõju algatamisest või algatamata jätmisest teavitatakse liiga hilja, menetluse lõppstaadiumis, mis pole aga piisav;
- ettepanekute esitajatele ei vastata alati, kas ja kuidas on tema ettepanekut arvestatud;
- probleemiks on ka keskkonnamõju hindamise aruannete kättesaadavus ning nende varieeruv kvaliteet.

V Seadusandlikud ja muud meetmed, mis rakendavad konventsiooni artiklit 7, mis sätestab avalikkuse osaluse keskkonnaga seotud poliitikate, plaanide ja programmide ettevalmistamisel.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 31 sätestab strateegilise planeerimisdokumendi mõiste. Strateegiliseks planeerimisdokumendiks on üleriigiline, maakonna ning üld- või detailplaneering, riigieelarvega seotud strateegiline arengukava või muu kava, programm või strateegia, mille kehtestab Riigikogu, Vabariigi Valitsus, valitsusasutus, maavanem või kohaliku omavalitsuse organ oma õigusaktiga. Vastavalt seadusele on selliste dokumentide koostamisel ette nähtud avalikkuse kaasamine vastavalt haldusmenetluse avatud menetluse sätetele. Kehtiva seaduse alusel on seda tehtud näiteks strateegia “Säästev Eesti 21” strateegilise mõju hindamise (SMH), Eesti Riikliku Arengukava EL struktuurifondide kasutuselevõtuks - Ühtse programmdokumendi 2004-2006 SMH ning uuendatava Eesti keskkonnastrateegia SMH protsessis. Avalikkuse kaasamine on viidud läbi ka Metsanduse Arengukava koostamisel. Dokumentide avalikustamise ja strateegilise mõju hindamise protsessis on vähemalt kaks nädalat dokumendid olnud avalikkusele kättesaadavad. Seejärel on korraldatud avatud koosolek küsimuste esitamiseks ja arvamuste avaldamiseks, samuti on ettepanekuid oodatud kirjalikult. Probleemiks on olnud mõnikord kaasatute suur arv, samas on erinevate huvirühmade huvid erinevad, tihti ka vastukäivad, mis on teinud ettepanekute arvestamise väga raskeks.

Deleted: Uue k

Jäätmeseaduse alusel koostatavad jäätmekavad on avalikud dokumendid ning nende koostamisel on vaja läbida avalikustamisprotsess. Üleriikliku kava algatamisest, avalikust väljapanekust kui ka avalikust istungist teavitatakse avalikkust Ametlikes Teadaannetes, ministeeriumi kodulehel ning üleriikliku Jevikuga ajalehes (maakondlikku jäätmekava enam ei koostata). Senine praktika on näidanud, et antud avalikustamisprotsessist on elanikud väga huvitatud ning võtavad aktiivselt osa. Avalikkuse kaasamine jäätmekava valmimise protsessi pikendab seda. Avalikkuse arvamusi on erinevaid – on läbimõtlemata ja ennatlikke järeldusi ning samas konstruktiivseid ettepanekuid, mida saab jäätmekava ettevalmistamisel arvestada. Üldiselt mõjub avalikkuse kaasamine antud protsessi siiski positiivselt, ning aitab vähendada hilisemaid üleskerkivaid probleeme ja vigu.

Deleted: Nii ü

Deleted: kui maakondlike

Deleted: de

Deleted: sõltuvalt jäätmekava hierarhiast, kas

Deleted: või ülemaakondliku

Ohtlike jäätmete käitluslitsentsi andmise menetlusest antakse avalikkusele teada Ametlikes Teadaannetes. Üldiselt on avalikkuse huvi antud protsessi väga passiivne.

Avalikkuse osalust planeeringute koostamises reguleerib planeerimisseadus. Planeerimisseaduse kohaselt informeeritakse avalikkust kavatsetavatest planeeringutest kas Riigi Teatajas või ajalehtedes. Ministeerium, maavanem või kohalik omavalitsus, kes planeeringu koostamist korraldab, avalikustab planeeringu koostamise protsessi olulisemad karakteristikud ja ajagraafiku. Valminud planeeringule korraldatakse avalik väljapanek kas kohaliku omavalitsuse või maakonna keskses.

Igal isikul on õigus avaliku väljapaneku ajal esitada ettepanekuid ja vastuväiteid planeeringu kohta. Planeeringu avaliku väljapaneku ajal posti teel või elektronpostiga saadetud ettepanekuid ja vastuväiteid esitanud isikutele teatab planeeringu koostamist korraldav kohalik omavalitsus või maavanem oma seisukoha ettepanekute ja vastuväidete kohta ning avaliku arutelu toimumise aja ja koha kahe nädala jooksul pärast planeeringu avaliku väljapaneku lõppemist. Avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu tulemuste alusel teeb kohalik omavalitsus või maavanem planeeringus vajalikud parandused ja täiendused.

VVO-d on välja toonud probleemi, et planeeringute avalikustamise tähtaeg – 2 nädalat – ei ole piisav. Tihti on tähtaeg 2 nädalast lühem. Samuti väidavad VVO-d oma praktika põhjal, et enamasti nad ei saa tagasisidet ettepanekute ja vastuväidete suhtes riiklike strateegiate ja tegevuskavade ettevalmistamisel.

2007. aasta seisuga on avalikkuse kaasamine strateegiliste dokumentide koostamisse oluliselt suurenenud ning kaasamise etapp läbitakse kõigi olulisemate riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustes väljatöötatavate dokumentide puhul. Riigikantselei on töötanud kogu avalikule sektorile välja kaasamise hea tava ehk põhimõtted, millest kõik avaliku sektori asutused peaksid lähtuma. Sarnased põhimõtted on kehtestatud mitmetes riigiasutustes. Kaasamise mõju hindavad nii kaasajad kui kaasatavad üldiselt positiivseks ning vajalikuks ja informeerivaks. Siiski on sageli eelkõige ressursside piiratuse tõttu piiratud ka kaasamise efekt (mahukate dokumentide puhul ei suudeta neid piisavalt läbi töötada) ning esitatud ettepanekute arvestamine (see ei ole alati ka võimalik huvide vastuolulisuse tõttu). Puudusi on esinenud ettepanekutele vastamisel, samuti nende arvestamatajätmise põhjendamisel. On juhtumeid, kus pärast avalikkuse kaasamist on edasise otsustusprotsessi käigus tehtud põhimõttelisi muudatusi, nii et dokument on oluliselt muutunud.

VI Seadusandlikud ja muud meetmed, mis rakendavad konventsiooni artiklit 8, mis sätestab avalikkuse osaluse keskkonnaga seotud õigusaktide ettevalmistamisel

Vastavalt avaliku teabe seaduse § 28 punktide 15–17 kohaselt tuleb avalikustada järgmised dokumendid:

- ministriumides valminud seaduste ja Vabariigi Valitsuse määruste eelnõud koos seletuskirjadega nende kooskõlastamiseks saatmisel ja Vabariigi Valitsusele esitamisel;
- ministri ja kohaliku omavalitsuse organite määruste eelnõud koos seletuskirjadega enne nende vastuvõtmiseks esitamist;
- kontseptsioonide, arengukavade, programmide ja muude üldise tähtsusega projektide eelnõud enne pädevatele organitele heakskiitmiseks esitamist, samuti vastavad heakskiidetud või vastuvõetud dokumendid.

Seaduse, Riigikogu otsuse, Vabariigi Valitsuse määruse ja ministri määruse eelnõu kooskõlastamiseks tehakse eelnõu koos kõigi lisadega kättesaadavaks Justiitsministeeriumi hallatavas eelnõude kooskõlastamise infosüsteemis. Ministeeriumid ja Riigikantselei avaldavad oma veebilehel viite eelnõude kooskõlastamise infosüsteemi asukohale Internetis. Eelnõude menetlemise infosüsteemi kantud dokumendid on avalikud. Ka Riigikogu kodulehel on võimalik tutvuda seaduste ja otsuste eelnõudega. Avalikkusel on võimalik teha õigusakti eelnõu kohta ettepanekuid kogu välja paneku perioodi jooksul.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendile eelnõu või muud dokumendid, välja arvatud seaduse, Riigikogu otsuse ja määruse eelnõu, mille ministeerium või Riigikantselei edastab Vabariigi Valitsusele, võib vastavalt kas minister või riigisekretär avaliku teabe seaduse alusel ja korras tunnistada asutusesiseseks teabeks, kuni Vabariigi Valitsuse otsuse vastuvõtmiseni või muuks seaduses ettenähtud tähtjaks. Ministeerium ja Riigikantselei on kohustatud mitte väljastama ega avaldama Vabariigi Valitsusele esitatud asutusesiseseks teabeks tunnistatud eelnõu ja sellele lisatud dokumente, kuni Vabariigi Valitsuse otsuse vastuvõtmiseni või muu juurdepääsupiirangu kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

Keskkonnaministeeriumi õigusaktide eelnõude ettevalmistamisel on eelnõud saadetud arvamuse avaldamiseks alati ka asjaomastele valitsusvälistele organisatsioonidele ning erialaliitudele jt isikutele, keda eelnõu puudutab. Keskkonnaministeeriumis ühtlustatakse avalikkuse kaasamise reeglid ministeeriumisisese õigusaktide ettevalmistamise korraga. Õigusaktide kohta tehtud ettepanekuid on arvestatud võimaluse piires.

VVO-d on artikkel 8 rakendamisel välja toonud järgmised probleemid:

- neid ei kaasata piisavalt juba õigusaktide ettevalmistamise algetappi;
- kaasamise praktika on ebasüsteemne;
- info kättesaadavus võiks olla parem.

2007. aastal, mil mitmes ministriumis ja Riigikantseleis on kehtestatud üldised põhimõtted, kuidas avalikkust õigusaktide väljatöötamise kaasata, seda üldjuhul ka tehakse, eriti suuremate ja põhimõttelisemat laadi eelnõude puhul. Kaasamise tulemust hindavad eelnõude ettevalmistajad väga positiivselt, kaasavad ja ettepanekute esitajad (eelkõige VVOd) protsessiga siiski nii rahul ei ole. Ette heidetakse kaasamisprotsessi kehva planeerimist (ei nähta ette piisavalt ressursse, sh aega), esitatud ettepanekutele reageerimist ja nende vähest arvestamist ning seda, et mitmete aktide (eelkõige kehtivate õigusaktide muutmisel) menetlusprotsessist on avalikkus kõigele vaatamata kõrvale jäetud.

VII Seadusandlikud ja muud meetmed, mis rakendavad konventsiooni artiklit 9, mis sätestab juurdepääsu õigusemõistmisele keskkonnaasjades

Haldusorgani suhtes on võimalikud järgmised menetlused:

Vaidemenetlus

Vaidemenetlus on reguleeritud haldusmenetluse seadusega. Vaidemenetluse eesmärk on võimaldada odavat ja kiiret otsuse ümbervaatamise menetlust ning teisalt anda haldusele võimalus parandada oma vigu. Vaidemenetlus on isikule tasuta. Hetkel ei ole vaidemenetlus üldjuhul kohustuslik ([erandiks on keskkonnatasude seaduses ja keskkonnavastutuse seaduses sätestatud vaidemenetlus](#)) ning isik võib pöörduda otse kohtusse. Vaide võib esitada isik, kes leiab, et haldusaktiga või haldusmenetluse käigus on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi (§ 71). Valet ei saa siiski esitada haldusorgani, kelle üle teostab teenistuslikku järelevalvet Vabariigi Valitsus, akti või toimingu peale.

Vaie haldusaktile või toimingule tuleb üldjuhul esitada 30 päeva jooksul. Vaide lahendamise ajal võib lahendaja haldusakti täitmise peatada. Üldjuhul tuleb vaie lahendada 10 päeva jooksul, kuid läbivaatamise aega võib täiendavaks uurimiseks pikendada kuni 30 päeva võrra.

Vaideotsus vormistatakse kirjalikult ning vaide rahuldamata jätmisel peab otsus olema põhjendatud ja sisaldama selgituse halduskohtule kaebuse esitamise kohta. Isikul, kelle vaie jääb vaidemenetluses rahuldamata või kelle õigusi on vaidemenetluses rikutud, on õigus pöörduda kaebusega halduskohtusse.

[Kui üldjuhul peetakse vaidemenetluse olemasolu positiivseks ja heaks võimaluseks haldusorganile oma vigu kiirelt ja efektiivselt parandada, siis vaidemenetluse negatiivseteks külgedeks on asjaolu, et otsuse teinud haldusorgan ei pruugi ise oma vigu märgata, samuti ei taga see vaideotsuse erapooletust ja sõltumatust. Kuna halduskohtumenetlus on alati alternatiivina olemas ja rahaliselt mitte väga kulukas \(kui õigusabiteenus välja arvata\), kasutatakse vaidemenetlust suhteliselt vähe.](#)

Teenistuslik järelevalve

Teenistuslikku järelevalvet korraldatakse halduse seaduslikkuse ja otstarbekuse tagamiseks. Teenistuslik järelevalve on halduse sisemine kontroll. Isikul ei ole võimalik nõuda teenistusliku järelevalve teostamist, kuid ta võib juhtida teenistuslikku järelevalvet teostava haldusorgani tähelepanu asjaoludele, mis tingivad teenistusliku järelevalve teostamise vajalikkuse. Teenistuslikku järelevalvet ei teostata küsimustes, mis puudutavad (riikliku) järelevalve toiminguid ja akte, nt ei teostata teenistuslikku järelevalvet keskkonnainspektori ettekirjutuse üle.

Teenistusliku järelevalve teostajal on õigus:

- 1) teha ettekirjutus akti või toimingu puuduste kõrvaldamiseks;
- 2) peatada toimingu sooritamine või akti kehtivus;
- 3) tunnistada akt kehtetuks.

Halduskohus

Õiguste rikkumise korral on kaebeõiguse olemasoluks kolm tingimust:

1. Vastav keskkonnalane õigusnorm peab tekitama subjektiivse avaliku õiguse.
2. See subjektiivne õigus peab kuuluma kaebajale – isiklik seos.
3. Halduse tegevuse ja isiku subjektiivsete õiguste rikkumise vahel peab olema põhjuslik seos

Põhjendatud huvi korral on kaebeõiguse olemasoluks kaks peamist tingimust:

1. Kaebajal peab olema asjaga teatav isiklik puutumus.
2. Kaebaja peab näitama õigusvastasuse kindalastegemise vajadust.

Halduskohtul on õigus:

- 1) tühistada õigusvastane haldusakt kas täielikult või osaliselt
- 2) teha ettekirjutus õigusvastaselt peatatud haldusakti täitmiseks, välja andmata jäetud haldusakti väljaandmiseks või sooritamata toimingu sooritamiseks;
- 3) tunnistada haldusakt või toiming õigusvastaseks.

Halduskohus kontrollib nii halduse teostamise menetluslikku kui ka selle materiaalõiguslikku õiguspärasust.

Eesti halduskohtumenetlus põhineb “õiguste rikkumise”, mitte aga halduse objektiivse kontrolli doktriinil. Kaebeõiguse standardite senine, küllalt kitsendav, tõlgendamine kohtute poolt võib olla oluliseks takistuseks Arhusi konventsiooni elluviimisel. Eestis puuduvad erinormid valitsusväliste organisatsioonide kaebeõiguse kohta. Praktikas on kohtud, sh Riigikohus Arhusi konventsiooni otse kohaldanud ja mitmetel juhtudel valitsusväliste keskkonnakaitseorganisatsioonide kaebeõigust tunnustanud. Samas puudub ühtne kohtupraktika kaebeõiguse tunnustamise osas (mõnedel juhtumitel ei ole kohus VVO kaebeõigust tunnustanud, kuigi seda oleks pidanud tegema) ja seega kaalutakse kriteeriumide sätestamist seadusesse (2007. aastal hakatakse välja töötama keskkonnaseadustikku, 2008. aastal halduskohtumenetluse seadustiku muutmist). Kriteeriumide kehtestamise poolt räägib asjaolu, et sellisel juhul oleks välistatud juhuslikke ja kitsa ringi huvisid esindavate gruppide õigus pöörduda kohtusse, samuti kaoks ära igakordne vajadus kohaldada ning tõlgendada otse Arhusi konventsiooni. Samas on viis, kuidas Eesti kohtud on kohtukaebeõigust tunnustanud üks laiemaid Euroopas ning asjaosaliste hinnangul ei peaks kriteeriumide kehtestamine kitsendama olemasolevate, praktikas väljakujunenud organisatsioonide kaebeõigust. Kuigi kaebeõigus on väga laialdane (nt on tunnustatud ka juriidiliseks isikuks mitteolevate seltsingute õigust pöörduda kohtusse), ei ole seda seni Eestis kurjasti ega massiliselt kasutatud, mistõttu hetkel puudub otseselt vajadus kriteeriumide koheks kehtestamiseks. Justiitsministeeriumi andmetel saabus 2006. aastal halduskohtutele lahendamiseks 28 keskkonnaõigusega seotud kaebust või protesti.

Deleted: on

Deleted: väja

Deleted: da

Deleted: Kaebeõiguse kriteeriumid on väljatöötamisel koostöös Justiitsministeeriumiga ja VVO-dega.

Andmekaitse Inspeksioon

Avaliku teabe seadus on peamine siseriiklik õigusakt, mis viib ellu Arhusi konventsiooni neljanda artikli (juurdepääs keskkonnateabele) nõudmisi. Selle seaduse § 46 kohaselt võib avaliku teabe seaduse rikkumisel pöörduda vaidega Andmekaitse Inspeksiooni poole. Andmekaitse Inspeksioon (edaspidi Inspeksioon) on valitsusasutus, mille põhiülesandeks on riiklik järelevalve isikuandmete töötlemise, andmekogude pidamise ja avalikule teabele juurdepääsu üle. Inspeksiooni poolt läbi viidav menetlus on teatud erisustega vaidemenetlus. Inspeksioonil on õigus teha teabevaldajale ettekirjutus seaduse täitmiseks. Teabevaldaja peab vajalikud abinõud kasutusele võtma viie tööpäeva jooksul. Kui teabevaldaja jätab Inspeksiooni ettekirjutuse täitmata ega vaidlusta seda halduskohtus, alustab Inspeksioon väärteomenetlust või pöördub teabevaldaja kõrgemalseisva asutuse või organi poole teenistusliku järelevalve korraldamiseks. Probleme võib tekitada ka inspeksiooni ettekirjutuste täitmise tagamine.

Õiguskantsler

Õiguskantsleri peamiseks ülesandeks on järelevalve teostamine seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ning kohaliku omavalitsuse õigustloovate aktide põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle. Lisaks eelnevale saab igauks, tulenevalt õiguskantsleri seaduse paragrahvist 19, pöörduda õiguskantsleri poole riigiasutuste tegevuse, sealhulgas isikute põhiseaduslike õiguste ja vabaduste tagamise kontrollimiseks. Kuivõrd juba põhiseaduse XII peatükk rõhutab õiguskantsleri iseseisvust, saab õiguskantslerit kahtlemata pidada sõltumatuks organiks Arhusi konventsiooni artikkel 9 lõike 1 tähenduses. Õiguskantsleri poolt läbiviidav menetlus on tema poole pöördunud isikule tasuta. Õiguskantsler ei ole varustatud küllaldaste vahenditega, et tagada oma funktsioonide tõhus elluviimine. Samuti ei ole sätestatud kindlaid menetlustähtaegu. Seetõttu ei ole õiguskantsleri poolt teostatav järelevalve menetlus kohane Arhusi konventsiooni nõuete elluviimiseks, kuid menetlusel võib olla toetav roll.

Eraisikute suhtes on asjakohased ka:

Keskkonnajärelevalve

Vastavalt keskkonnajärelevalve seaduse §-le 22 võib keskkonda kahjustava tegevuse peatada, kui see:

Deleted: K

- 1) ei vasta keskkonnanormatiivile või keskkonnalooga lubatud määrale;
- 2) toimub keskkonnaloa alusel, kuid ohustab keskkonda või inimeste elu, tervist või vara ja seda ohtu ei saa kohe kõrvaldada;
- 3) on lubatud ainult keskkonnaloa alusel, kuid luba puudub või seda ei esitata või on luba antud ebapädeva isiku poolt või seadusega või seaduse alusel kehtestatud keskkonnanõudeid arvestamata;
- 4) on lubatud vaid teatud ajal või tingimustel, kuid ei vasta tegevuse lubatud ajale või tingimustele.

Keskkonnajärelevalve asutus võib rakendada ka muid abinõusid keskkonda mõjutava tegevuse nõuetega kooskõlla viimiseks

Kriminaalmenetlus

Vastavalt kriminaalmenetluse seadusliku §-le 6 on kuriteo asjaolude ilmnemisel uurimisasutus ja prokuratuur kohustatud toimetama, kriminaalmenetlust, kui puuduvad kriminaalmenetlust välistavad asjaolud või kui puudub alus lõpetada kriminaalmenetlus otstarbekuse kaalutlusel. Justiitsministeeriumi andmetel saabus 2006. aastal kohtutele menetlemiseks 36 kriminaalasja (peamiselt puude ja põõsaste ebaseaduslik raie). Mitmeid väärteomenetlusi on algatatud VVOdelt laekunud info põhjal.

Deleted: tam

Naabusõigused

Asjaõigusseaduse §§ 143 ja 144 kohaselt ei ole kinnisasja omanikul õigust keelata gaasi, suitsu, auru, lõhna, tahma, soojuse, müra, põrutuste ja muude seesuguste teiselt kinnisasjalt tulevate mõjutuste levimist oma kinnisasjale, kui see ei kahjusta oluliselt tema kinnisasja kasutamist ega ole vastuolus keskkonnakaitse nõuetega. Mõjutuste tahtlik suunamine naaberkinnisasjale on keelatud. Kinnisasja omanikul on õigus nõuda, et naaberkinnisasjale ei püstitataks või seal ei säilitataks rajatist või seadeldist, mille suhtes on alust eeldada, et see tekitab keelatud mõjutuse tema kinnisasjale.

Õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitamine

Võlaõigusseaduse §§133 kohaselt kuulub keskkonnaohtliku tegevusega kahju tekitamise puhul lisaks isikule või tema varale tekitatud kahjule hüvitamisele ka kahju, mis on seotud keskkonna kvaliteedi halvenemisega. Hüvitada tuleb samuti kahju suurenemise ärahoidmiseks või kahju tagajärgede leevendamiseks rakendatud mõistlike abinõudega seotud kulud ning nende abinõude rakendamiseks tekkinud kahju.

Halduskohtud peaksid arutama asju üldjuhul kahe kuu jooksul kaebuse saamisest. Tegelikuses võivad aga halduskohtud tihti üle koormatud olla (eelkõige Tallinna Halduskohus) ning läbivaatamise üldist tähtaega ületatakse seetõttu mitmekordselt.

Kohtuvälised menetlused on printsiibis lõivuvabad ning halduskohtumenetluse lõivud on madalad, välja arvatud kahju hüvitamise asjades, kus lõiv on 3% kahjunõudest. Samas ei piirdu menetluskulud üksnes läbivaatava organi poolt võetava tasuga vaid hõlmavad ka näiteks õigusabi ja ekspertide kulud ning samuti kulude hüvitamise vastaspoolele kaotuse korral. Kulud on ilmselt kõige märkimisväärsamad kohtuasjades. Kohtukuludest saab kohus vastaspoolele hüvitatavad õigusabi kulud vähendada ning teatud juhtudel sellise kulu üldse välja mõistmata jätta. Samuti võib kohus otsustada, et maksejõuetu füüsilise isiku õigusabi kulud kannab riik. Riigi õigusabi seadusega tehti katse leida üldine lahendus majanduslikult vähekindlustatud isikutele ning keskkonnavaldkonna VVO-dele, kes tegutsevad avalikes huvides, tasuta õigusabi tagamiseks. Märjukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadus näeb ette haldusorgani kohustuse tasuta õiguslaste selgituste andmiseks teatud ulatuses. [Enamus VVOsid leiab siiski, et rahaliselt võib kohtumenetlus osutada ülejõukäivaks ning olla seega oluline takistus haldusotsuste vaidlustamisel. Nimetatud on ka võimalikku hilisemat vaenulikku suhtumist ja sellest tulenevaid tagajärgi eelkõige kohalikul tasandil. Samas märgitakse ka, et üldjuhul lahenevad probleemid siiski kohtuväliselt ja kohtusse pöördumine on viimane abinõu.](#)

Otsuste kirjalikkuse nõue on selgelt sätestatud põhimenetlustes ning teistes, nagu õiguskantsleri järelevalve menetluses, võib seda eeldada. Otsuste kättesaadavus üldsusele on aktuaalsem küsimus. Kõik kohtulahendid on alates 2001.a. oktoobrist põhimõtteliselt kättesaadavad internetis. Ka teistes menetlustes tehtud otsused on põhimõtteliselt avalikkusele kättesaadavad. Haldusorganid on kohustatud pidama registrit, mis on printsiibis avalik ning tihti kättesaadav internetis. Mõnel juhul, nagu Andmekaitse Inspektsiooni järelevalve menetluses, on haldusorganil kohustus avalikustada menetlustelemused veebilehel.

Igaühe õigus pöörduda kohtusse on sätestatud juba põhiseaduses ning hästi teada. Ilmselt ei ole aga üldsusele sama hästi teada, kuidas täpselt kohtusse pöörduda või mis on alternatiivid kohtumenetlusele. Justiitsministeeriumi veebilehel on eraldi teema 'abiks kohtusse pöördujale'. Kahjuks käsitleb teema tsiviil- ja mitte halduskohtusse pöördumist. Keskkonnaministeeriumi veebilehel on tutvustatud Arhusi konventsiooni põhimõtteid ning avalikustatud seonduvaid materjale, mis võivad olla üldsusele abiks juurdepääsu võimaluste teadvustamisel.

VVO-d on artikkel 9 rakendamisel välja toonud järgmised probleemid:

- VVO-de peavad vaidemenetlust ebaefektiivseks, kuna nad leiavad, et enamasti haldusorgan oma otsust ei muuda;
- Teise poole kohtukulude kandmine võib saada takistuseks kohtusse pöördumisel.

Positiivsete asjaoludena toovad VVO-d välja, et:

- Riigikohus ei ole füüsilistelt isikutelt kohtukulud haldusasjades välja mõistnud;
- Planeerimisseaduse säte, mis võimaldab esitada populaarkaebust planeeringute vaidlustamiseks on asjakohane ja vajalik ning ei ole vastuolus halduskohtumenetluse seadusega.

VVO-d on toonud välja ka üldised probleemid konventsiooni rakendamisel:

- Põhiseaduse tasandil puudub otsene viide õigusele puhtale keskkonnale;

- Arhusi konventsiooni eestikeelne tõlge ei vasta ingliskeelsele versioonile.

|

Nimekiri asutustest ja organisatsioonidest, kes vastasid aruande jaoks koostatud küsimustikule

Mittetulundusasutused ja valitsusvälised organisatsioonid

1. Eesti Looduskaitse Selts
2. Eesti Keskkonnaühenduste Koda (ühine vastus koja liikmetelt, kelleks on Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing „Sorex“, Eestimaa Looduse Fond, Nõmme Tee Selts, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Säästva Eesti Instituut, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, Läänerannik)
3. MTÜ Loodusaeg
4. SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus

Kohaliku omavalitsuse asutused

5. Maardu Linnavalitsus
6. Jõgeva Linnavalitsus
7. Tõrva Linnavalitsus
8. Paide Linnavalitsus

Tulundusasutused

9. Riigimetsa Majandamise Keskus
10. Eesti Keskkonnauuringute Keskus

Riigiasutused

11. Haridus- ja Teadusministeerium
12. Justiitsministeerium
13. Tervisekaitse Inspeksioon
14. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
15. Põllumajandusministeerium
16. Keskkonnainspeksioon
17. Kiirguskeskus
18. Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut
19. Riiklik Looduskaitsekeskus
20. Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus
21. Keskkonnaministeerium
22. Võrumaa keskkonnateenistus
23. Harjumaa keskkonnateenistus
24. Põlvamaa keskkonnateenistus
25. Saaremaa keskkonnateenistus
26. Pärnumaa keskkonnateenistus